

УДК 101.1

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.26>

І. О. Філатенко

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0323-8722>

кандидат філософських наук,

доцент факультету літератури

Караденізького технічного університету

КАТЕГОРІЯ «ПОДІЯ» В ФІЛОСОФСЬКІЙ ПАРАДИГМІ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку гуманітарних наук фундаментальні питання філософії, мовознавства, історії, етики, культурології тощо все більше набувають прикладного характеру, отримують нове звучання в наукових розвідках, що проводяться на межі різних гуманітарних парадигм. Зокрема поняття, що запроваджувалися представниками філософської думки, стають підґрунтям для опису та аналізу новітніх явищ, процесів, тенденцій у працях науковців інших галузей та збагачуються новими смислами. Повною мірою це стосується поняття «подія» (далі також – П.), яке невпинно розширює спектр значень в тезаурусі філософії мови, філософії історії, філософії культури, соціології, теорії комунікацій, лінгвістиці, літературознавстві та ін. Загалом сучасна наука, на думку бельгійської дослідниці І. Стенгерс, може бути схарактеризована як наука під знаком події [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із огляду на активне використання поняття «подія» в гуманітарних студіях стає очевидною потреба в аналізі та систематизації філософських концепцій, роздумів представників філософської думки щодо цього феномену. Осмислення творчого доробку окремих авторів у цій царині представлені як у працях вітчизняних науковців А. Абдулли (А. Бадью) [2], В. О. Волковинської (М. Гайдеггер) [3], О. М. Єременка (А. Н. Уайтхед, М. Гайдеггер) [4; 5], Д. В. Петренка (Ж. Дельоз) [6] та ін., так і в студіях закордонних дослідників, зокрема Ч. Хартсхорна (А. Н. Уайтхед) [7], І. Стенгерс (А. Н. Уайтхед, Ж. Дельоз) [8] та ін. Також у спеціальній літературі розглядаються різні види подій: історична, соціальна [4], політична [9], масмедійна [10], художня [11] тощо.

Аналіз першоджерел і сучасних публікацій свідчить про те, що категорія «подія» є однією зі складних для розуміння та водночас входить до пререліку ключових понять сучасної філософії. Проте, являючи собою одну з її базових категорій, на думку французького філософа К. Романо [12, с. 40], П., ймовірно, не отримала тієї уваги, на яку заслуговує. Як зазначає С. Жижек, наразі подія – це неоднозначне поняття, що вилискує більш ніж 50 відтінками сірого [13]. Міцно закри-

пившись у XX столітті в філософському дискурсі, воно породило велику кількість інтерпретаційних підходів і водночас нарікань на певну термінологічну розмитість. Визначаючи подію як «світглядний зсув у свідомості людини, після якого наявна раніше організація життєвих сенсів стає неможливою, натомість відкривається можливість справжності існування» [14, с. 273], автори сучасного словника з філософії науки та культури не надають посилань на доробки науковців, які плідно працювали в цій царині. Між тим повернення до витоків, аналіз існуючих концепцій може суттєво збагатити розуміння поняття події.

Мета статті – проаналізувати трактовки феномену події в концепціях визначних філософів XX ст. і авторитетних авторів початку XXI ст. та виявити їх значення для розуміння феномену події.

Виклад основного матеріалу дослідження. В античній традиції перше справді філософське розуміння категорії «подія» з'являється в діалогах Платона та працях Аристотеля, проте для цих видатних мислителів вона не стала значущою. Згідно з Платоном, істотна різниця між ідеями та одиничними речами лише підкреслює абсолютну несуттєвість відмінностей між подіями і предметами. Аристотель не відносив подію до числа первинних сутностей, що мають самостійне буття, а тому вона і не привернула його суттєвої уваги. Відлуння такого «зневажливого» ставлення до події простежуються і в роботах представників німецької класичної філософії. Водночас найважливіші віхи Нового часу не могли не знайти відображення в їхніх працях. І. Кант, розмірковуючи про початок людської історії, зауважив, що «Просвітництво – це вихід людини зі стану недосконалості», що здійснив «істинне перетворення способу мислення» [15, с. 136]. Пізніше Г. Гегель [16] поставив питання про істину П., що, на думку О. М. Єременка [4], дало імпульс до розробки плідних концепцій цього феномена в працях О. Н. Уайтхеда, М. Гайдеггера та ін. дослідників.

Для представника філософії життя та інтуїтивізму А. Бергсона [17] важливими концептами є час, життя як первісна і справжня реальність, інтуїція. Філософ мислить подію як щось уні-

кальне, як те, що за самою своєю сутністю належить до певної дати, а тому не може повторитися. Події поділяються на деталі, локалізовані в часі. Реальність постає як безперервне становлення, вона, на думку вченого, створюється або руйнується, але ніколи не є чимось закінченим. Подієвість є своєрідним продуктом реалізації життєвого пориву, того первісного імпульсу, що переходить від одного рівня до іншого. Подієвий ряд формується нестачею, дефіцитом, який бере свій початок у чергуванні народження і згасання.

Згідно з А. Бергсоном, людська діяльність розгортається серед подій, на які вона впливає і від яких водночас залежить [17, с. 214]. Це звичайна повсякденність. Але серед цієї звичайності трапляються незвичності, які змушують побачити випадок як потрясіння, що надає П. цілісності та індивідуальності. Потрясіння, з якими стикається людина і кожне з яких є суто механічним, зазначає А. Бергсон, складаються в подію.

В архаїчному мисленні речі наділялися намірами, що призводило до персоніфікації події. У такому типі сприйняття жив інстинкт. Наукове мислення втратило зв'язок із живою силою дійсності. Воно розкладає життя на елементи, просторово відокремлені один від одного. Цілісність події життя і творчої сили життя, за А. Бергсоном, може сприйняти тільки інтуїція.

Під впливом концепції *А. Н. Уайтхеда* в натурфілософії складається традиція трактувати подію як кінцеву одиницю природного явища, як вираження природного процесу. Під подією вчений розумів просторово-часову пригоду [18, с. 342]. Але не простір і час визначає П., радше час і простір визначаються через подію. Вона не спосіб фіксації, групування якогось емпіричного матеріалу, а повноцінне буттєве утворення. Головна онтологічна особливість конкретної події полягає в її здатності детермінувати окрему сукупність подій, кожну з яких кваліфікують виходячи з її залученості в цю сукупність в межах загального простору-часу таким чином, що можна простежити перехід від однієї події до іншої.

Згідно з мислителем, субстанція світу – це процес, а отже, будь-яке явище, будь-який об'єкт за сутністю своєю є подією, при цьому суб'єкт, що сприймає її, не обов'язково має бути присутнім. Актуалізуючись, вони набувають «сутності» (індивідуальної вираженості), власного імені. Відсутність індивідуалізації унеможливує існування події. Вона постає як «живий організм», що переживає безперервне становлення в усіх проявах. Принципами, що лежать в основі події, є структурність, іманентність, каузуальна незалежність. Структура П. виявляється в процесі її самоздійснення і вимагає певної тривалості, що визначається деяким значенням одночасності.

Принцип іманентності передбачає, що будь-яка подія внутрішньо властива іншій через позначену часову протяжність: майбутнє є іманентним теперішньому, і навпаки. Каузуальна незалежність дає можливість подіям формуватися в індивідуальні комплекси, завдяки цьому принципу і з'являється все нове.

За А. Н. Уайтхедом, події притаманна природна впорядкованість, цілісний характер і логічна гармонія, вона реалізує себе як тотальність, завжди має відношення до всього сущого, зокрема й до всіх інших подій, що перекриваються одна одною, позаяк природа, реальність є безперечною.

Погляди А. Н. Уайтхеда стали підґрунтям концепції визначного французького мислителя ХХ ст. *Ж. Дельоза* (див. про це: [6]). Вчений зауважував, що у всіх власних доробках займався пошуком природи події, адже це філософський концепт, який єдиний здатен усунути дієслово «бути» від атрибута буття. Філософ зосереджує увагу на парадоксальній природі події, описаній ним за допомогою понять Хроноса й Еона, які виражали час в античній філософії. Хронос репрезентує час каузуальності, тобто майбутнє і минуле розрізняються в межах теперішнього, підпорядковуються йому: майбутнє детермінується ним, а минуле входить у нього. Кожна подія, відбуваючись, розділяє час на минуле і майбутнє, водночас із цим кожна подія пробігає увесь Еон – відсилає до інших подій, які вже відбулися, але які стають актуальними подібно до того, як поява нового витвору мистецтва вступає в діалог із вже існуючими. Еон є часом П., у ньому теперішнє – ніщо, порожня форма часу, крапка, виражена поняттям «раптом», від якої лінія часу одночасно розходиться в двох напрямках: у минуле і майбутнє [19, с. 354]. Це проміжок «між-часу», «мертвого часу». Він не належить ні до сьогодення, ні до минулого, ні до майбутнього.

За Ж. Дельозом, болісний бік чистої події в тому, що вона є чимось, що щойно трапилося або ось-ось станеться; але ніколи те, що відбувається просто зараз. Мислитель не уподібнював «ідеальну подію» її здійсненню в просторі та часі, тобто не асоціював її з пригодою. Якщо П. не змішувати з її просторово-часовою реалізацією в стані речей, то, на думку філософа, вона може бути визначена як смисл. Останній не існує поза реченням, що виражає його, але водночас і не зливається з ним, у ньому залишається щось, що називається об'єктивним. Отже, не треба запитувати, у чому смисл події: подія і є смисл.

Л. Вітгенштейн також сформулював низку положень, що представляють його погляд на сутність фактів і подій. Він звернувся до створення концепції логічної динаміки, що передбачає опис динамічних логічних моделей світу. Світ, згідно

з філософом, «є все, що відбувається» (1), він «розподіляється на факти» (1.2), а не традиційно на «предмети». Факт у «Логіко-філософському трактаті» [20, с. 25] інтерпретується не як будь-яке поєднання об'єктів, але те, що може стати предметом істинного або хибного висловлювання. Те, що відбувається, факт – це існування спів-буття, і спів-буття – це зв'язок об'єктів (предметів, речей) (2 і 2.01). При цьому під спів-буттям розуміється атомарний факт. Подія ж має на увазі настання моменту, коли вона здійснюється в теперішньому, тобто знаходить своє втілення: «Смерть не подія життя. Смерть не переживається» (6.4311) [20, с. 88]. Загальна логічна модель світу, представлена в «Трактаті», має такий вигляд: об'єкти (її праелементи) мають можливість включатися в спів-буття, а потім в їхньому складі входити в фактичні ситуації висловлення.

Послідовник Л. Вітгенштейна *Г. Х. Врігт* звертався до логіко-філософського осмислення дій. Дослідник вважав, що вони мають два аспекти: внутрішній і зовнішній. Внутрішній – це мета, що стоїть за їхнім проявом, зовнішній же – це або безпосередньо м'язова діяльність, або факт, який полягає в тому, що вона здійснилася. Причому зовнішній прояв не обов'язково є зміною, він може полягати в тому, що змін не відбулося. Однак було отримано результат. Таким чином, результат, згідно з Г. Х. Врігтом, і є подією [21].

До осмислення Буття як «істини та події» звертався *М. Гайдеггер* [22]. «Ereignis», тобто подія, не є одним із позначень буття, не вступає з ним в ієрархічні відносини. Вона не має обмежень ані в часі, ані в просторі, на відміну від буденної, «життєвої» події, що вміщується в жорсткі зовнішні та внутрішні межі. Це не випадок, не пригода. Час реперезентовано в П. як «представлення присутності», що зумовлює часовий простір. Останній створюється в «про-світі» минулого, сьогодення і майбутнього, які притягують одне одного. Отже, подію в концепції М. Гайдеггера можна віднести до тривалості поза часом і простором. Вона не є даною, а вже є. Подія не співвідноситься з жодним активним діячем, адже не є об'єктом сприйняття, але водночас виступає сферою взаємної належності буття і людини. Остання допускається в П. тільки через витребування у власність споконвічного буття. На думку М. Гайдеггера, подія дає людині, вимагаючи її для себе, збутися у власному естві. Важливо, що П. завжди має вживатися в однині, оскільки це не пригода, а принцип буття людини. Вона відкриває можливість буття всьому тому, що могло б статися, трапитися, реалізуватися. Стосовно буття подія постає як «присутність відсутності», її явлення означає її зникнення, яке, однак, не тотожне знищенню. Ця можливість

«вислизання» характеризує, на думку філософа, статус П. щодо інших феноменів.

Вчення М. Гайдеггера про подію знайшло розвиток у працях французького філософа *Ж.-Л. Нансі*. П. в його розумінні стає певним еквівалентом історії, яка не є не хронологією подій, не є процесом розвитку суспільства чи опису П., а чимось іншим. Історія стає виміром подій, а не їх послідовністю. Спільнота звершується – і вона більше подія, ніж буття (*être-en-commun*). Спільність – те, що відбувається, а не те, що є. П. як звершення спільного буття не просто вводить людину в нього, а відкриває їй сенс і визначеність буття [23]. А отже, на думку Ж.-Л. Нансі, сенс – це сама подія, або те, що завжди приходить в події, за і/або по той бік відновлення історії в її значенні. Згідно з мислителем, подія повністю належить до світу соціального.

А. Бадью [24], також розвиваючи ідеї М. Хайдеггера щодо П., звертається в тому числі й до осмислення політики та політичного в соціумі. Філософ відмовляється від визначення політики як реалізації владних компетенцій обраних, функції держави, тиску авторитету тощо. На думку дослідника, її суть пов'язана з вільним мисленнєвим процесом, у якому реалізується подія істини. Роздуми про сучасні П. вчений називає метаполітикою, що приходить після політики і перебуває під її впливом. Подія – це поповнення даного стану речей, якоїсь певної ситуації елементом, що не представлений ресурсами самої ситуації: її структурою, термінінологічною мовою тощо, – і активується введенням особливого означального.

За А. Бадью, П. є розривом із повсякденністю (буденністю), що розуміється максимально широко. В цій тезі дослідник близький до мірківань М. Гайдеггера, але водночас він інакше розуміє «буття». Якщо для німецького філософа останнє є подією, то для А. Бадью буття – це ґрунт, на якому вона виростає, бо буття є те, з чим подія радикально пориває [2]. П. оголює ті елементи суспільної життєдіяльності, що виходять за межі нормального устрою та перебігу життя. Подія принципово сингулярна. Вона є конкретною, відбувається відносно рідко, може бути поіменована. Наприклад, відкриття Галілея у фізиці, Христос у розумінні Св. Павла. Однак це не означає, що подія має точковий характер, вона триває доти, доки суб'єкт вірний їй. Зберігати вірність у цьому контексті означає просуватися в ситуації, що поповнилася подією, осмислювати її відповідно із подією, до якої може доєднатися будь-яка людина. Суб'єкт політики формується П., що дає йому соціально-історичні орієнтири, трансформує його погляди на минуле і майбутнє. На думку А. Бадью, агент змін у політичній сфері з'являється тільки після звершення П., а до цього він пасивний. Події походять із подієвих полів, які

мають невідповідності між тим, що «пред'явлено» (*présenté*), і тим, що репрезентується (*représenté*).

Політичною подією А. Бадью вважає таку, що змінює структуру стосунків між людьми. Подія завжди пропонує щось, і тоді майбутній розвиток залежить від того, чи буде підхоплена і вбудована в світ ця можливість. П. – це створення можливості, з кожною подією пов'язується певна Ідея, тобто переконання, що можливість, відмінна від того, що є, здатна прийти на це загальне ім'я нової можливості. Політична подія в концепції А. Бадью має соціально-колективний характер, причому всі особистості в даному випадку рівноправні. Вона є колективною прихильністю суб'єктів до невідомого, не заданого межами панівної ідеології. Її структура є рекуррентною, тобто вибудованою згідно зі зворотною послідовністю.

На думку А. Бадью, важливо, що подія є початком процедури істини. Філософ пов'язує істину з дією суб'єкта, який задає нову орієнтацію досвіду, що став можливим завдяки вихідній події та новому суб'єкту досвіду.

Подію як дещо значуще, помітне, як таку, що визначає певною мірою наступну, також описує словенський філософ С. Жижек [13]. П. в її найчистішому та мінімальному значенні – це дещо шокує, те, що трапилося раптово та перервало звичний рух речей, дещо, що з'явилося незвідки, без очевидних причин. У першому наближенні вона, на думку автора, може бути визначена як наслідки, що перевершують власні причини. У такій трактовці П. виходить за межі її розуміння як будь-чого, що відбувається, здійснюється, вибудовується в подієвий ряд за причинно-наслідковим чи генетичним принципом. Тому подія мислиться вже як Подія, не просто епізод із минулого в ланцюгу розмаїття таких самих епізодів, що змінюють один одного.

Висновки. Таким чином, категорія «подія» в філософській парадигмі знань має досить широкий діапазон інтерпретацій. Її глибоке теоретичне осмислення пов'язане насамперед з іменами А. Бергсона, А. Н. Уайтхеда, Ж. Дельоза, Л. Вітгенштейна, М. Гайдеггера, А. Бадью, Ж.-Л. Нансі, С. Жижека тощо. З одного боку, авторські концепції П. суттєво різняться, хоча в низці випадків їхні окремі положення і стають підґрунтям для подальших розвідок, але з другого – сприяють виявленню універсальних характеристик цього феномена. Можна констатувати, що на сучасному етапі поняття «подія» протиставляється буттю. Якщо А. Бергсон ще не повністю відійшов від розуміння події як моменту буття, а для М. Гайдеггера останнє і є подія, то вже для А. Бадью воно лише дає підґрунтя для виникнення П., яка й виявляє елементи, що виходять за межі нормального перебігу життя. Подія, на думку філо-

софів, принципово сингулярна і може отримати власне ім'я, тобто індивідуальну вираженість. Іншими словами, вона становить собою певне явище, здійснення якого скасовує колишні принципи спостереження, індивідуалізується в своїй неповторності. Подія – часова сутність, оскільки передбачає настання моменту свого здійснення. Актант, або суб'єкт, може брати участь у здійсненні або спостереженні П. (заповнена подія, проте може й не брати участі (порожня П.)). Звернення до витоків осмислення цієї філософської категорії сприятиме розв'язанню питання про співвідношення події та мови, події й явленості та загалом розвитку подієвої парадигми в широкому гуманітарному контексті.

Література

1. Stengers I. *The Invention of Modern Science*. Minneapolis, 2000. 184 p.
2. Абдулла А. Політика і подія істини: актуальність соціальної філософії А. Бадью: Автореф. дис... к. ф. наук. Харків, 2010. 20 с.
3. Волковинська В. О. Поняття «подія» в контексті трансформацій сучасних соціально-філософських досліджень. *Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць*. Вип. 561-562. Філософія. Чернівці, 2011. С. 149–153.
4. Єременко О. М. Історична подія в контексті європейської традиції (соціально-філософський аналіз): автореф. дис... д-ра. ф. наук. Дніпропетровськ, 2010. 37 с.
5. Єременко О. М. Онтологія і семіотика історичної події // *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 17 червня 2022 р., Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 10–12.
6. Петренко Д. В. Подія в трансформаціях візуальності: філософсько-антропологічний вимір: автореф. дис... канд. ф. наук. Харків, 2009. 26 с.
7. Hartshorne Ch. *Whitehead's View of Reality*, with Creighton Peden, New York: Pilgrim Press, 1981. 106 p.
8. Stengers I. *Penser avec Whitehead. Une libre et sauvage création de concepts*. Paris, Le Seuil, «L'ordre philosophique», 2002. 584 p.
9. Швирков О. Складові політичних подій. *Політичний менеджмент*. 2009. № 4. С. 91–98.
10. Філатенко І. О. Ознака як поняттєвий елемент мовленнєвої події в політичному дискурсі мас-медіа України. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Том 3. Вип. 39. С. 151–155.
11. Гребенюк Т. В. Подія в художній системі сучасної української прози: морфологія, семіотика, рецепція. Запоріжжя: Просвіта, 2010. 423 с.
12. Claude Romano. *L'Aventure temporelle: trois essais pour introduire à l'herméneutique événementiale*. Paris: «Quadrige», 2010. 132 p.

13. Zizek S. *Event: A Philosophical Journey Through A Concept*. Brooklyn, New York. 2014.

14. Філософія науки і культури: словник / за редакцією Н. Хамітова. К.: КНТ, 2024. 437 с.

15. Кант І. Відповідь на питання: що таке просвітництво? «Всесвіт» (Київ). 1989. № 4. С. 135–138.

16. Гегель Г. Феноменологія духу. К.: Основи, 2004. 548 с.

17. Бергсон А. Творча еволюція / Пер. з французької Р. Осадчука. К.: Вид-во Жупанського, 2010. 318 с.

18. Whitehead A. N. *Process and reality*. New York: Macmillan Company, 1967. 546 p. <https://archive.org/details/processrealities0000unse/page/n3/mode/2up>

19. Deleuze G. *Logique du sens*. Paris: Minuit, 1969. 394 p.

20. Wittgenstein L. *Tractatus Logico-Philosophicus*. New York. 2010. 162 p. <https://www.gutenberg.org/files/5740/5740-pdf.pdf>

21. Wright Von G. M. *Norm and Action: A logical enquiry*. New York: Routledge and Kegan Paul, 1963. 232 p.

22. Heidegger M. *Being and Time* / translated by Macquarrie J., Robinson E. Oxford: MPG Books Ltd, 1962. 589 p. <http://pdf-objects.com/files/Heidegger-Martin-Being-and-Time-trans.-Macquarrie-Robinson-Blackwell-1962.pdf>

23. Nancy J.-L. *La Communauté désavouée*. Paris: Galilée, 2014. 164 p.

24. Badiou A. *Manifeste pour la philosophie*. Paris: Seuil, L'ordre philosophique, 1989. 187 p.

Анотація

Філатенко І. О. Категорія «подія» в філософській парадигмі: підходи до визначення. – Стаття.

У статті представлено та проаналізовано осмислення феномену події в концепціях визначних філософів ХХ ст. і авторитетних вчених початку ХХІ ст. Він є одним із складних для розуміння та належить до ключових понять філософської думки сьогодення. Водночас до нього активно звертаються представники різних гуманітарних парадигм: соціологи, політологи, історики, мовознавці, культурологи тощо, – в межах яких він отримує різні інтерпретації. Проте осмислення події в будь-якій із цих наук неможливе без звернення до його філософських підвалин. Класична філософія не виокремлювала це поняття як особливу категорію. Подія та подієвість набувають релевантності лише в ХХ ст. і водночас розмаїття інтерпретаційних підходів. У статті зазначається, що з'явившись в концепціях А. Бергсона та А. Уайтхеда як необхідний стан буття, П. стає об'єктом осмислення в доробках Ж. Дельоза, Л. Вітгенштейна, М. Гайдеггера, А. Бадью, Ж.-Л. Нансі, С. Жижека тощо. Підкреслено, що А. Бергсон представляє подію як момент буття, як щось унікальне, приналежне до певної дати за самою своєю сутністю, неповторне, а для А. Уайтхеда П. – це просторово-часова пригода, де час і простір визначаються через подію. Вона є повноцінним буттєвим утворенням. Зауважується, що відповідно до концепції Ж. Дельоза, «ідеальна подія» не уподібнюється її здійсненню в просторі та

часі, не асоціюється з пригодою, може бути визначена як смисл. І на думку Ж.-Л. Нансі, сенс – це сама подія, або те, що завжди приходить в події. М. Гайдеггер, розвиваючи вчення А. Уайтхеда, визначає подію стосовно буття як «присутність відсутності», її явлення означає її зникнення, що не є тотожним знищенню.

Акцентується увага, що вже в працях А. Бадью, П. визначається як розрив із повсякденністю, а буття – як ґрунт, на якому вона виростає, воно є тим, з чим подія радикально пориває. У доробку С. Жижека П. трактується як поняття, що виходить за межі будь-чого, що відбувається, здійснюється, утворює подієвий ряд за причинно-наслідковим чи генетичним принципом.

Аналізуючи філософські пошуки ХХ – початку ХХІ ст., автор констатує, що на сучасному етапі поняття «подія» протиставляється буттю, індивідуалізується у власній неповторності.

Ключові слова: подія, подієвість, буття, буденність, простір, час.

Summary

Filatenko I. O. The category of "event" in the philosophical paradigm: approaches to definition. – Article.

The article presents and analyzes the conceptualization of the phenomenon of "event" within the frameworks of prominent philosophers of the 20th century and esteemed scholars of the early 21st century. This concept is one of the more complex ideas to comprehend and is considered a key notion in contemporary philosophical thought. Simultaneously, it is actively engaged with by representatives of various humanitarian paradigms: sociologists, political scientists, historians, linguists, cultural theorists, and others, each of whom provides distinct interpretations. However, the understanding of the event in any of these disciplines is unattainable without reference to its philosophical foundations. Classical philosophy did not distinguish this notion as a specific category. The relevance of "event" and "eventness" only emerged in the 20th century, along with a diversity of interpretative approaches. The article notes that, having appeared in the concepts of A. Bergson and A. Whitehead as a necessary state of being, the event becomes an object of contemplation in the works of J. Deleuze, L. Wittgenstein, M. Heidegger, A. Badiou, J.-L. Nancy, S. Žižek, and others.

It is emphasized that A. Bergson portrays the event as a moment of being, something unique, inherently tied to a specific date, and irreplaceable. For A. Whitehead, the event represents a spatiotemporal adventure, where time and space are defined through the event itself, constituting a complete existential formation.

Furthermore, it is noted that according to J. Deleuze's concept, the "ideal event" is not analogous to its realization in space and time, nor is it associated with an adventure; it can be defined as meaning. In the view of J.-L. Nancy, meaning is the event itself or that which perpetually emerges within events. M. Heidegger, expanding upon A. Whitehead's teachings, defines the event in relation to being as the "presence of absence,"

wherein its manifestation signifies its disappearance, which is not synonymous with destruction.

Attention is drawn to the fact that in the works of A. Badiou, the event is characterized as a rupture with the mundane, while being is regarded as the ground from which it arises, fundamentally representing that which the event radically breaks away from. In the oeuvre of S. Žižek, the event is interpreted as a concept that

transcends anything that occurs, is realized, or forms a series of events based on causal or genetic principles.

By analyzing the philosophical inquiries of the 20th to the early 21st century, the author asserts that at the present stage, the notion of "event" stands in opposition to being, individualizing itself in its own uniqueness.

Key words: event, eventness, being, mundanity, space, time.

Дата надходження статті: 04.08.2025

Дата прийняття статті: 21.08.2025

Опубліковано: 30.09.2025